

Nr 321.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående överenskommelse mellan Sverige, Estland och Finland rörande förhindrande av spritsmuggling m. m.; given Stockholms slott den 7 maj 1937.

Under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollen över finans- och utrikesdepartementsärenden för den 23 april 1937 och över finansärenden för denna dag samt med överlämnande av protokoll med därvid fogat förslag till överenskommelse mellan aktiebolaget Vin- och spritcentralen, OY Alkoholilike A. B. och Eesti Maksudevalitsus vill Kungl. Maj:t härmed föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas framläggande för riksdagen fördragande departementschefen denna dag hemställt.

GUSTAF.

Ernst Wigforss.

(Översättning.)

Protocole.

Se référant à l'accord, dont le texte est joint au présent Protocole, à conclure entre la A. B. Vin- och Spritcentralen, Stockholm, sous réserve de l'approbation du Riksdag suédois, et la OY Alkoholiliike A. B., Helsinki, d'une part, et la Eesti Maksudevalitsus exerçant le Monopole d'alcool de l'Etat d'Estonie, d'autre part, les Gouvernements de Suède et de Finlande, d'une part, et le Gouvernement d'Estonie, d'autre part, sont tombés d'accord des dispositions suivantes:

1. Le Gouvernement d'Estonie s'engage à empêcher par des mesures administratives et autres toute vente d'alcool de provenance estonienne et étrangère pour des buts d'exportation, à l'exception des quantités exportées à destination d'un Gouvernement étranger ou à des personnes juridiques ou physiques autorisées à cet effet par un Gouvernement étranger.

2. Le Gouvernement d'Estonie s'engage, en outre, à exercer un contrôle des plus efficaces de l'exportation et du transit de l'alcool et de boissons alcooliques de provenance estonienne et étrangère. Le contrôle susmentionné doit être effectué, en cas d'exportation par voie maritime, d'après le mode prévu par le décret de Pologne du 6 août 1936 sur »die Festsetzung der Bedingungen für die Ausfuhr von Spiritus und von aus Spiritus hergestellten Getränken auf dem Seewege» et le décret de Dantzig du 24 octobre 1936 sur la même matière. Le Gouvernement d'Estonie s'engage de plus à ce que ce contrôle s'exercera de même à l'égard des bateaux de plus de 500 tns registrées net. En cas de l'exportation par voie terrestre, le contrôle doit être effectué sur tout moyen de transport.

3. Le présent accord entrera en vigueur dix jours après sa signature; il restera en vigueur aussi longtemps

Protokoll.

Under hänvisning till den överenskommelse, vars text är fogad till detta protokoll och som, med förbehåll för svenska riksdagens godkännande, skall avslutas mellan A. B. Vin- och Spritcentralen, Stockholm, och OY Alkoholiliike A. B., Helsingfors, å ena sidan och Eesti Maksudevalitsus, som utövar estniska statens alkoholmonopol, å den andra, hava svenska och finska regeringarna å ena sidan och estniska regeringen å den andra uppnått enighet om följande bestämmelser:

1. Estniska regeringen förbinder sig att genom administrativa och andra åtgärder förhindra all försäljning för export av alkohol av estniskt och utländskt ursprung, med undantag för partier exporterade till en utländsk regering eller till juridiska eller fysiska personer, vilka erhållit vederbörligt bemyndigande i detta avseende av en utländsk regering.

2. Estniska regeringen förbinder sig vidare att utöva den noggrannaste tillsyn över exporten och transiteringen av alkohol och alkoholhaltiga drycker av estniskt och utländskt ursprung. Denna tillsyn bör utföras, i fall av export sjöledes, på sätt som föreskrives i Polens dekret av den 6 augusti 1936 angående »die Festsetzung der Bedingungen für die Ausfuhr von Spiritus und von aus Spiritus hergestellten Getränken auf dem Seewege» och Danzigs dekret av den 24 oktober 1936 i samma ämne. Estniska regeringen åtager sig vidare att utöva denna tillsyn likaledes beträffande fartyg om mer än 500 nettoregister-ton. I fall av export landvägen bör tillsynen utövas beträffande alla transportmedel.

3. Denna överenskommelse skall träda i kraft tio dagar efter under-tecknandet; den förbliver i kraft lika

que l'accord de vente de l'alcool, mentionné plus haut, sera valable.

Fait à Tallinn, en trois exemplaires, le 1937.

Accord.

1. La A. B. Vin- och Spritcentralen, Stockholm, avec l'approbation du Riksdag suédois, et la OY Alkoholiliiike A. B., Helsinki, désignées ci-après comme Acheteurs, s'engagent à acheter à la Eesti Maksudevalitsus exerçant le Monopole d'alcool de l'Etat d'Estonie, pendant la durée de deux ans, à partir du 1er juin 1937, chaque année 1,250,000 litres respectivement 450,000 litres d'alcool de pommes de terre rectifié calculé à 100 %, au prix 32 sents estoniens le litre de 100 % fob port de Tallinn et selon des dispositions stipulées par des accords spéciaux ci-annexés.

2. Les sommes résultant des ventes de l'alcool seront versées, à la disposition du Gouvernement d'Estonie, par l'Acheteur suédois en couronnes suédoises au compte du clearing esto-suédois à Stockholm et par l'Acheteur finlandais en marks finlandais au compte spécial de la Banque d'Estonie auprès de la Banque de Finlande.

3. Les Acheteurs sont autorisés à dénoncer le présent accord sous préavis de trois mois, après l'écoulement de neuf mois à partir de son entrée en vigueur.

Fait à Tallinn, en trois exemplaires, le 1937.

lång tid som den ovan omförmälda överenskommelsen angående försäljning av alkohol äger giltighet.

Som skedde i Tallinn, i tre exemplar, den 1937.

Överenskommelse.

1. A. B. Vin- och Spritcentralen, Stockholm, med svenska riksdagens godkännande och OY Alkoholiliiike A. B., Helsingfors, här nedan benämnda köpare, förbinda sig att av Eesti Maksudevalitsus, som utövar estniska statens alkoholmonopol, under en tid av två år, räknat från den 1 juni 1937, årligen köpa 1,250,000 liter respektive 450,000 liter rektifierad potatissprit à 100 % styrka till ett pris av 32 estniska sents för liter om 100 % fob hamnen i Tallinn och enligt de i bifogade särskilda överenskommelser stadgade föreskrifter.

2. De belopp, vilka inflyta på försäljningar av alkohol, skola inbetalas, till estniska regeringens förfogande, av den svenske köparen i svenska kronor på svensk-estniska clearingkontot i Stockholm och av den finske köparen i finska mark på Estlands Banks särskilda konto hos Finlands Bank.

3. Köparna äga att uppsäga denna överenskommelse med tre månaders uppsägningstid, sedan nio månader förflutit efter dess ikraftträdande.

Som skedde i Tallinn, i tre exemplar, den 1937.

Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 23 april 1937.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena SANDLER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, LEVINSON, SKÖLD, NILSSON, QUENSEL, FORSLUND.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet Wigforss, anför efter gemensam beredning med ministern för utrikes ärendena samt chefen för handelsdepartementet:

Den s. k. Helsingforskonventionen av den 19 augusti 1925 avsåg åvägbringande av ett samarbete mellan Östersjöstaterna för att bekämpa sprit-smugglingen till och mellan dessa stater. Konventionen ratificerades under åren närmast efter dess tillkomst av följande stater, uppräknade i tidsföljd efter ratifikationsinstrumentens deponering: Finland, Norge, Sverige, Danmark, Estland, Lettland, Polen-Danzig och Tyskland. Enligt Helsingforskonventionen förbinda sig envar av de fördragsslutande staterna bland annat att förbjuda eller kontrollera utförseln av alkoholvaror från dess territorium med fartyg av mindre nettodräktighet än 500 registerton. Dock är denna förpliktelse, där det är fråga om fartyg mellan 100 och 500 tons dräktighet, gällande endast för farkoster av fördragsslutande stats nationalitet.

Denna sistnämnda inskränkning i konventionens tillämpning har visat sig i hög grad minska dess effektivitet, i det att den illegala trafiken i stor utsträckning omhändertagits av fartyg, seglande under annan än fördragsslutande stats flagga, och har dessa fartygs last därefter på internationellt sjöterritorium omlastats i mindre farkoster, med vilka smugglingen slutligen verkställts. Insikten om dessa brister i konventionen ha föranlett olika åtgärder för att bättre vinna dess syften. Sålunda ha i Tyskland för några år sedan utfärdats särskilda bestämmelser rörande den illegala spritexporten från landets hamnar med resultat, att en dylik utförsel praktiskt sett lär ha upphört. Vidare har efter förhandlingar på svenskt föranledande exporten sjöledes av sprit från Polen och Danzig underkastats särskilda bestämmelser, vilka trätt i kraft den 30 oktober 1936. Enligt dessa föreskrifter är — med några oväsentliga undantag — utförsel av alkoholvaror med fartyg under 100 nettoton helt förbjuden och med fartyg mellan 100 och 500 ton tillåten endast efter tillstånd av tullmyndighet, varvid åtskillnad icke göres mellan fartyg av olika nationalitet, och för tillståndserhållande erfordras full klarhet om att det icke är fråga om smuggling.

Dessa åtgärder ha, såvitt hittills kunnat bedömas, haft ett tillfredsställande resultat.

En annan följd av de nu nämnda ingripandena har emellertid blivit, att den illegala trafiken sökt sig till sådana hamnar i Östersjön, där den ännu kunnat bedrivas på grund av att Helsingforskonventionens föreskrifter icke kompletterats av nationella restriktioner av den art, som befunnits lämpliga i Tyskland, Polen och den fria staden Danzig. Erfarenheten har under senaste tiden visat, att den smuggelsprit, som beslagtogs av de svenska myndigheterna, i avsevärd utsträckning härrört från Estland eller exporterats från estnisk hamn. För att icke verkningarna av de i övriga länder vidtagna kontrollåtgärderna skola bli för Sveriges del väsentligt begränsade, har det därför för vårt lands vidkommande framstått såsom ett synnerligen betydelsefullt önskemål, att den med Helsingforskonventionen inledda utvecklingen fullföljes genom särskilda åtgärder, varigenom även de estniska hamnarna bliva i möjligaste mån stängda för illegal utförsel av alkoholvaror.

Med hänsyn till dessa omständigheter riktades efter förhandlingar med Danmark och Finland den 30 november 1936 från svensk sida en framställning till estniska regeringen, vari, under åberopande av Helsingforskonventionen samt vissa härovan berörda förhållanden, hemställdes, huruvida icke Estland skulle vara villigt överväga ytterligare åtgärder för bekämpande av spritsmugglingen. Motsvarande framställning gjordes av Finland, varjämte Danmark understödde demarchen. Estniska regeringen besvarade framställningen den 1 december och förklarade sig därvid beredd avsluta ett avtal med Sverige, enligt vilket all utförsel från Estland av sprit skulle förhindras med undantag av vad som exporterades till en utländsk regering eller av denna bemyndigad mottagare. Med hänsyn till spritproduktionens stora betydelse för det estniska folkhushållet kunde ett dylikt avtal, enligt vad den estniska regeringen samtidigt meddelade, emellertid icke genomföras, såvida icke det hittillsvarande exportöverskottet av sprittillverkningen kunde vinna avsättning. Detta beräknades till omkring 3 milj. liter om 100 %, varav 2 milj. liter måste bringas till försäljning på utlandet. I anslutning härtill föreslogs därför ett ytterligare avtal, avseende försäljning till Sverige av 2 milj. liter sprit eller den mindre kvantitet, som kunde bli en följd av samtidigt inledda underhandlingar med Finland om övertagande av viss del av den totala exportkvantiteten.

Jag tillåter mig här erinra om att de åtaganden från estnisk sida som innefattas i detta förslag gå utöver Helsingforskonventionens ram.

Över den estniska regeringens förslag avgåvos infordrade yttranden av kommerskollegium, generaltullstyrelsen och styrelsen för Vin- och spritcentralen. Därefter beslöt Kungl. Maj:t den 5 mars 1937, att förhandlingar skulle gemensamt med Finland upptagas med Estland rörande å ena sidan ytterligare åtgärder för bekämpande av spritsmugglingen och å andra sidan inköp av viss kvantitet estnisk sprit, samt uppdrogs åt generaltulldirektören N. R. Wohlin att med biträde av byråchefen i generaltullstyrelsen E. Sandquist samt direktören i spritcentralen Å. Svennbeck för Sveriges del föra

dessa förhandlingar. Den 23 mars paraferades i Tallinn avtalstexter rörande de båda av förhandlingarna berörda frågorna. Rörande avtalsförslagen ha yttranden avgivits av generaltullstyrelsen samt av kontrollstyrelsen efter styrelsens för spritcentralen hörande.

Jag anhåller nu att få underställa Kungl. Maj:ts prövning ifrågavarande avtalsförslag i den form de erhållit efter vissa jämkningar av formell natur, vilka handlingar torde böra fogas såsom bilaga¹ till dagens statsrådsprotokoll.

Innebörden av de ifrågasatta överenskommelserna kan angivas sålunda, att estniska staten förbinder sig gentemot Sverige och Finland att vidtaga erforderliga åtgärder till förhindrande av att sprit av vare sig estniskt eller främmande ursprung i och för export försäljes till andra än främmande regeringar eller deras befullmäktigade ombud. Syftet härmed är, att i Estland producerad eller dit importerad sprit icke längre skulle göras tillgänglig för smugglingsändamål. Den för ändamålet erforderliga kontrollen över utförseln och transiteringen av sprit är avsedd att omfatta jämväl alkoholhaltiga drycker av såväl estniskt som främmande ursprung. Kontrollen som anges skola från Estlands sida utövas på mest effektiva sätt, förutsättes skola äga rum efter samma grunder, som gälla enligt motsvarande i Polen och Danzig år 1936 utfärdade bestämmelser, med den skillnaden likväl att den därvid avsedda kontrollen skall enligt förevarande överenskommelse även avse fartyg å mer än 500 netto registerton. Därjämte skall kontrollen, i olikhet med vad i nämnda bestämmelser föreskrives, jämväl omfatta landväga utförsel. Det sålunda från estnisk sida gjorda åtagandet skall ske mot vederlag, som för Sveriges vidkommande innebär, att spritcentralen under två år från och med den 1 juni 1937 årligen från det estniska spritmonopolet inköper 1,250,000 liter potatissprit å 100 % styrka (2.5 miljoner normalliter) för ett pris av 32 estniska sents per liter fob Tallinn, motsvarande, inkl. frakt m. m., cirka 18 öre per normalliter. Avtalet kan — därest utförselkontrollen skulle visa sig bristfällig eller av annan anledning — från svensk sida uppsägas med en frist av tre månader, dock icke tidigare än nio månader efter ikraftträdandet. Av de vid köpeavtalet fogade försäljningsbestämmelserna framgår, att spriten skall vara rektifierad och levereras med en alkoholstyrka av lägst 94 viktsprocent; enligt uppgift skall spriten vara av beskaffenhet att efter företagen kolrening kunna användas till framställning av förtäringbrännvin.

Slutligen bör framhållas, att enligt den ifrågasatta överenskommelsen mellan aktiebolaget Vin- och spritcentralen, OY Alkoholilike A. B. och Eesti Maksudevalitsus likviden för enligt avtalet levererad sprit skall i sin helhet tillgodoföras det svensk-estniska clearingkontot i Stockholm.

I de över förslagen avgivna yttrandena har överenskommelsernas genomförande tillstyrkts av generaltullstyrelsen, medan såväl kommerskollegium och kontrollstyrelsen som spritcentralens styrelse anfört åtskilliga erinringar.

¹ Bilagan, vilken är likalydande med det vid propositionen fogade förslaget till protokoll jämte överenskommelse, har här uteslutits.

De estniska kontrollåtgärderna.

Jag går nu att redogöra för dessa yttrandens innehåll och skall därvid först uppehålla mig vid vad däri anförts angående de estniska kontrollåtgärderna, varefter jag till behandling skall upptaga frågan om spritimporten.

Generaltullstyrelsen anför i sitt första yttrande med anledning av det då från estnisk sida framlagda preliminära förslaget bland annat:

Erfarenheterna från bekämpandet av spritsmugglingen hava allt tydligare givit vid handen, hurusom resultatet av myndigheternas ifrågavarande verksamhet är i hög grad beroende av den samverkan olika stater emellan, som varit syftet med 1925 års Helsingforskonvention. Av anledningar, som berörts i ärendet, har detta syfte efter konventionens tillkomst icke blivit i önskvärd omfattning förverkligat, utan hava förhållandena gynnat uppkomsten av en i stor skala organiserad spritsmuggling med stödjepunkter i vissa östersjöhamnar, vilken trafik åsamkat myndigheterna i de för smugglingen utsatta staterna, däribland Sverige, ett omfattande arbete och dryga kostnader. De åtgärder, som vidtagits för uppehållande av utsjöbevakning och skärpning av tillsynen vid kuster och i skärgårdar, hava otvivelaktigt visat sig verksamma, men utan en allmänna genomförd utförselkontroll från de spritexporterande ländernas sida lär det knappast vara möjligt att inom en rimlig kostnadsram åvägabringa sådana anordningar, som innebära en mera fullständig spärr för den i större skala bedrivna spritsmugglingen.

Efter att ha framhållit, att de kontrollåtgärder, som vidtagits i vissa östersjöländer, vore att beteckna såsom betydelsefulla framsteg, samt att det vore av vikt att motsvarande åtgärder genomfördes även för Estland, fortsätter ämbetsverket:

Värdet av en överenskommelse med Estland i angivna riktning med därav följande begränsning av den illegala sprittillförseln är givetvis i första hand att hänföra till en minskning av smugglingens sociala skadeverkningar, men styrelsen vill i detta sammanhang även understryka önskemålet, att en allmänt genomförd skärpt utförselkontroll i östersjöländerna må kunna erbjuda möjligheter till en minskning jämväl av tullverkets övervakningskostnader. Vid övervägande av den föreliggande avtalsfrågan synas jämväl de handelspolitiska fördelar, som, efter vad i ärendet antydes, kunna bliva en medelbar följd av överenskommelsen, böra i sin mån beaktas.

I sitt yttrande över avtalstexterna har generaltullstyrelsen, under hänvisning till de nu återgivna uttalandena, i ämnets principiella del allenast anfört, att, då de nu träffade överenskommelserna tillgodosåge de synpunkter, som av styrelsen tidigare anlagts på förevarande fråga, styrelsen för sin del förordade, att överenskommelserna godkändes.

Kontrollstyrelsen anför i dessa hänseenden till en början följande:

I och för sig kunna förvisso de från estnisk sida gjorda utfästelserna anses vara av stort värde såsom ett nytt led i kampen mot spritsmugglingen. I avsaknad av avsättningsmöjligheter på lojal väg av det förefintliga överskottet av den inhemska spriten har de estländska bränneriernas produktion till icke ringa del sålts för smuggling till andra länder, framför allt Sverige och Finland. Sedan någon tid tillbaka har visserligen, att döma av det minskade antalet beslag av smuggelsprit, som under senare tider ägt rum, och den till synes minskade tillgången å smuggelsprit i smyghandeln, spritsmugglingen

i vårt land visat tillbakagång, men riskerna för dess framträdande i ökad omfattning äro givetvis allttjämt för handen samt nödvändigöra upprätthållande av en vidlyftig och dyrbar organisation för bevakning såväl till havs som vid kuster och i skärgårdar. Det är emellertid att beklaga, att icke — på sätt varit möjligt i fråga om de med Polen och Danzig träffade överenskommelserna i samma syfte — i betraktande av spritsmugglingens omoraliska karaktär de avsedda kontrollåtgärderna rörande spritexporten i Estland kunnat komma till stånd annorledes än mot vederlag, som till sin innebörd enligt styrelsens mening är av beskaffenhet att väcka betänkligheter. Det må här till en början framhållas, att betydelsen av den tilltänkta exportkontrollen, även om denna komme att utgöra visst hinder för smugglingen från Estland, dock icke får överskattas och tillmätas alltför stor betydelse. Till följd av smugglingens natur är att räkna med att utövarna av denna illojala hantering komma att inrikta sig på att finna nya utvägar för dess fortsatta bedrivande; intet hindrar dem i varje fall att till utgångspunkt för sin verksamhet välja ett annat land, vilket visserligen icke erbjuder samma fördelar, som Estland hittills kan ha gjort, men som dock kan tjäna som bas för en spritsmugglingstrafik. Icke ens får anses uteslutet, att smärre partier smugelsprit även med den tilltänkta exportkontrollen kunna komma att sippra ut från Estland till vårt land. Enligt styrelsens mening kommer under alla förhållanden spritsmugglingens bekämpande att kräva en stark och väl rustad bevakningsorganisation, i vilket hänseende föga torde kunna eftersättas även för det fall, att överenskommelser om exportkontroll tilläventyrs komme till stånd med vissa länder. Det nuvarande förbättrade läget beträffande spritsmugglingen är enligt styrelsens mening otvivelaktigt i avsevärd grad att tillskriva den skärpta bevakning, som numera utövas av tullverket och spritpolisen. Det kan här förtjäna erinras om det förslag om, bland annat, ändrad organisation av den statliga verksamheten för bekämpande av olaglig rusdryckshantering, som framlagts i proposition nr 226 till 1937 års riksdag och som särskilt tager sikte på åstadkommande av en ytterligare utbyggd och i övrigt genom omfattande och kostsamma åtgärder förbättrad anordning av verksamheten för spritsmugglingens bekämpande. Då det är berättigat att antaga, att den föreslagna förändrade organisationen av verksamheten för bekämpande av spritsmugglingen kommer att utgöra, därest den genomföres, ett än verksammare hinder för dess illojala utövare, kan med fog ifrågasättas, huruvida det icke med hänsyn härtill bort kunna anstå med här ifrågasvarande överenskommelser, vilka även de draga icke ringa kostnader med sig, tills dess verkningarna av den nya ordningen kunnat något bedömas.

Den tveksamhet rörande den i avtalet avsedda estniska kontrollens effektivitet, som kommer till uttryck i detta uttalande, framträder även i ett till generaltullstyrelsens senare betänkande fogat yttrande av *kustbevakningsinspektören*. Ehuru däri uttalas, att överenskommelserna ur kustbevakningssynpunkt måste hälsas med tillfredsställelse, framhålls tillika, att man måste draga i tvivelsmål de estniska myndigheternas förmåga att förhindra spritexport på smygvägar.

I samma ämne framhåller *spritcentralens styrelse*, att garantierna mot olovlig införsel måhända icke heller efter avtalens genomförande kunna göras fullt betryggande, och tillägger:

Ty om det är riktigt, att smugglingen till Sverige från vissa länder, vilka redan anslutit sig till Helsingforskonventionen, för närvarande i stor ut-

Kungl. Maj:ts proposition nr 321.

sträckning dirigeras över Estland, uppställer sig frågan, om denna smuggling ej komme att framdeles söka sig andra, låt vara mera svårframkomliga vägar än den hittills bekväma transportleden över Estland.

Spritimporten.

Jag övergår därefter till en redogörelse för vad i yttrandena uttalas angående den ifrågasatta spritimporten från Estland och dess återverkan på förhållandena på den svenska spritmarknaden.

Kommerskollegium, vars yttrande avser endast det första från estnisk sida föreliggande förslaget, uttalar angående importens handelspolitiska sida följande:

Den ökning av vår import från Estland, som en sådan överenskommelse skulle medföra, är utan tvivel önskvärd. Clearingen med detta land utvisar nämligen ett ganska betydande saldo till Sveriges förmån. En spritimport av den föreslagna omfattningen skulle onekligen kraftigt bidra till en snabb utjämning av detta saldo. — — —

Ur handelspolitisk synpunkt skulle sålunda en överenskommelse av förslaget innehåll kunna komma att medföra vissa fördelar för Sverige.

Kommerskollegium övergår därefter till importens inverkan på den inhemska spritmarknaden och yttrar härom bl. a.:

Det är uppenbart, att, såsom avsättningen av sprit inom landet för närvarande är reglerad, förslaget om särskild import av sprit från Estland icke kan realiseras utan att antingen något av de av regleringen berörda producentintressena i motsvarande mån skjutes åt sidan eller också den kvantitet sprit, som tvångsvis avsättes såsom motoralkohol, ökas; i senare fallet få kostnaderna — då ju spriten är dyrare än bensin — ytterst bäras av motortrafikanterna.

Det begärda priset för den estniska spriten, 32 estniska sents eller 34 à 35 öre per liter 96 %, ligger betydligt under det — av särskild prisnämnd fastställda — pris, som för innevarande tillverkningsår av partihandelsbolaget erlægges för svenskt potatisbrännvin, men däremot väsentligt över priset för inhemsk sulfit-, melass- och jästsprit. Den importerade varans användning för annat ändamål än tillverkning av förtäringssprit skulle därför förutsätta en betydande prisreduktion, för att icke förbrukarna skola få vidkännas en fördyring av den tekniska spriten.

Med hänsyn till de komplikationer för handhavandet av gällande statliga reglering av avsättningen av inhemsk sprit, som den föreslagna importen skulle medföra, finner kollegium för sin del starka betänkligheter möta mot en uppgörelse om dylik import under flera år framåt. — — —

I ett till ärendet (till finansdepartementet) avgivet yttrande har aktiebolaget Vin- & spritcentralen meddelat, att svårigheter yppats att under innevarande tillverkningsår erhålla fullt den kvantitet potatisbrännvin, som bolaget avsett att inköpa från de svenska potatisbrännerierna. Vid nuvarande tidpunkt lär det icke vara möjligt att beräkna, huruvida något underskott å bränneriernas leveranser kommer att uppstå, eller, om så blir fallet, hur stort underskottet kan bli. Under vanliga förhållanden skulle, i enlighet med grunderna för nu gällande reglering, ett underskott å leveranserna för innevarande tillverkningsår tillgodokomma brännerierna i form av höjd leverans för nästa kampanj. Därest det ur olika synpunkter anses angeläget

att nu i någon form tillgodose de estniska önskemålen, vill det synas, som om den minsta rubbningen i den inhemska regleringen skulle uppkomma, därest en kvantitet, motsvarande ett eventuellt underskott av svenskt potatisbrännvin, i stället för att reserveras för de svenska bränneriernas tillverkning under nästa kampanj, ersattes medelst inköp av estniskt brännvin. Den kvantitet, som i sådant fall kunde bli föremål för uppgörelse, läser emellertid ej förrän längre fram under året kunna fixeras.

Spritcentralens styrelse uppehåller sig, såsom naturligt är, i sina båda yttranden utförligt vid dessa frågor. Styrelsen anför bland annat följande:

Under förutsättning att den till import ifrågasatta varan är av samma kvalitet som det estniska brännvin, vilket efter beslagtagning emellanåt hembjudits spritcentralen till inlösen, är densamma för spritcentralen användbar både för förtäringssändamål och, efter denaturering, för s. k. tekniska och hushållssyften. För att ej oskäligen fördyring därvid skall träffa konsumenterna fordras i förra fallet antingen tullfrihet eller en sänkt tull, motsvarande t. ex. den i Sverige utgående brännvinstillverkningskatten, i senare fallet tullfrihet och därjämte betydligt lägre pris än det angivna, 32 sents (d. v. s. enligt gällande växelkurs 34 à 35 öre) per liter 96 %.

I förra fallet bleve — sedan till priset lagts fraktkostnader m. m., c:a 2 öre per vollymliter — priset till och med icke obetydligt lägre än priset på svenskt potatisbrännvin, som för innevarande kampanj bestämts till i genomsnitt 28.8 öre per liter 50 % råbrännvin, motsvarande omkring 55 öre per liter 96 %, vartill kommer tillverkningskatt och reningskostnad. I senare fallet åter skulle, trots tullfrihet, priset 34 à 35 öre per liter 96 % jämte kostnader för frakt m. m. bli betydligt högre än motsvarande pris på i Sverige framställd sulfit-, melass- och jästspirit, vilket för närvarande är 25 öre per liter 95 %.

Vare sig det ena eller det andra användningsalternativet kommer i tillämpning, fordras ändring i spritcentralens avtal med staten, och kommer det ena eller det andra svenska produktions- eller konsumentintresset att försättas i sämre ställning än för närvarande. Med hänsyn till de komplikationer, som sålunda skulle uppstå, lär starkt kunna ifrågasättas, huruvida importen bör komma till stånd.

Om emellertid statsmakterna det oaktat anse läget kräva verkställandet av spritinköp från Estland, är spritcentralen beredd att medverka, under förutsättning att det beredes bolaget möjlighet att avsätta spriten utan hinder av de bestämmelser, som härom förekomma i nuvarande riksdagsdirektiv och gällande avtal angående avsättning av sprit.

Då — — — det preliminärt avtalade priset på den estniska potatisspriten icke skulle uppgå till stort mera än hälften av det antagliga priset på svenskt potatisråbrännvin, men betydligt överstiga spritcentralens inköpspris på sådan svensk sulfit-, jäst- och melassspirit, som är avsedd att avsättas för tekniska och hushållssändamål, samt vidare den estniska spriten är rektifierad och efter kolrening till kvaliteten jämförlig med det renade svenska potatisbrännvinet, ligger det närmast tillhands att ordna avsättningsfrågan så, att den estniska spriten går till förtäringssändamål utan skyldighet för spritcentralen att använda motsvarande kvantitet svensk potatissprit såsom skattefri sprit. För en sådan anordning talar i varje fall under det första året av avtalsperioden ytterligare det skälet, att ett underskott av omkr. 2 milj. normalliter i den med svenska potatisbrännerier avtalade kvantiteten beräknas uppkomma för kampanjen 1936/37. Hur motsvarande förhållan-

den komma att gestalta sig under kampanjen 1937/38 är oviss, varför i avbidan på utvecklingen av den svenska potatismarknaden under sistnämnda tillverkningsår måhända lämpligen bör anstå med ett övervägande, huruvida därunder den importerade kvantiteten i viss omfattning trots det högre priset bör komma till användning som skattefri sprit. Denna användning komme i så fall att avse en kvantitet utöver den, som spritcentralen enligt gällande bestämmelser har att köpa från svenska sulfit-, jäst- och sockerfabriker. Önskligt vore, att vid kalkyleringen av kostnaden för dylik användning av den estniska spriten sådan anordning träffades, att icke en prisfördyring behövde drabba den skattefria spriten. Med hänsyn till att spritcentralen ej har rätt att taga vinst på denna verksamhetsgren och att någon vinstmarginal följaktligen här ej föreligger, torde för undvikande av en prishöjning förutsättas, att med modifiering i detta fall av hittillsvarande föreskrifter förlusten vid användande av den estniska spriten såsom skattefri sprit täckes genom överföring från den vid försäljningen av förtäringssprit uppkommande vinsten. En sådan tillfällig modifikation i gällande föreskrifter synes rimlig, då en ökad vinst på förtäringsspriten skulle uppkomma, om, såsom ifrågasatts, åtminstone en del av den estniska spriten användes för sådant ändamål.

I bägge fallen har förutsatts tullfrihet på spriten. — — — Dock bör påpekas, att, även om tullen skulle utgå med 65 öre (= tillverkningsavgiften) i stället för nuvarande kr. 1:— per normalliter, den utländska spriten skulle med fördel kunna avsättas som förtäringssprit. Vid användning såsom skattefri sprit skulle en sådan tull däremot medföra antingen ytterligt betänkliga konsekvenser för prissättningen eller betydande förlust på varans avsättning.

Under återopande av det anförda och under förutsättning att den ifrågasatta importen av statsmakterna befinnes böra komma till stånd, tillåter sig spritcentralen hemställa, att, utan hinder av vad i riksdagsdirektiven eller avtalet med staten i dessa hänseenden uttalats eller stadgats, första årets inköpskvantitet må av bolaget disponeras till förtäringssändamål och det påföljande årets kvantitet efter Kungl. Maj:ts bestämmande och på villkor, som därvid fastställas, må avsättas som förtäringssprit eller som skattefri sprit.

Kontrollstyrelsen har, såsom av dess tidigare citerade yttrande framgår, beklagat, att de estniska kontrollåtgärderna icke ansetts möjliga att åvägbringa annorledes än mot vederlag av spritinköp. Härom yttrar ämbetsverket vidare:

Under nu angivna förhållanden synes den compensation, som det från svensk sida kan ifrågakomma att lämna såsom vederlag för ovanberörda utfästelse av estniska staten, icke rimligtvis böra få medföra alltför kännbara upppoffringar eller olägenheter för vårt lands vidkommande. Styrelsen förmenar emellertid för sin del, att så skulle bli fallet, därest Sverige skulle förbinda sig att årligen importera 2.5 milj. normalliter sprit såsom villkor för att den avsedda kontrollen över den estländska spritexporten skulle komma till stånd. I vårt eget land är sprittillverkningen av sådan omfattning, att statsmakterna föranletts att vidtaga särskilda regleringsåtgärder för ordnandet av den inhemska spritens avsättning. Med hänsyn till de betydande intressemötsättningar, som sedan gammalt förelegat mellan skilda kategorier av sprittillverkare, har det varit förbundet med icke ringa svårigheter att giva denna fråga en i möjligaste mån tillfredsställande lösning. Jordbrukets

målsmän ha med skärpa hävdad lantbruksbrännerierna och i viss mån även jäst- och melassbränneriernas intressen, då i dessa brännerier avsätts produkter, som härröra från det svenska jordbruket. Sulfitisprittfabrikerna, som bedriva sin tillverkning med användande av den eljest värdelösa avfallsluten vid sulfitmassatillverkningen och som hava möjligheter att tillverka sprit till väsentligt lägre kostnad än potatisbrännerierna — och även till lägre pris än vad den nu ifrågakommande estniska spriten skulle betinga — ha städse energiskt arbetat för att vinna sådan avsättning för sin tillverkning, att fabrikerna kunna i skäligen omfattning hållas i gång och bereda där anställda arbetare jämn sysselsättning. Bakom strävandena till förmån för denna gren av sprittillverkningen hava ställt sig industriens representanter och i övrigt de, som anse att spriten bör tillverkas av de produkter, som kunna åstadkomma den billigaste varan. En planerad reguljär spritimport till vårt land måste under sådana förhållanden te sig föga motiverad och vara ägnad att väcka berättigade gensagor från industrien själv.

Efter att ha redogjort för huvudgrunderna i den sedan 1934 gällande regleringen av den inhemska spritmarknaden fortsätter kontrollstyrelsen:

Därest spritcentralen skall ha att effektuera det föreslagna inköpet av 2.5 milj. liter potatissprit från Estland, kan detta icke ske inom ramen av ovanberörda bestämmelser, utan torde frågan härom böra underställas riksdagens prövning. Vare sig den estniska spriten disponeras för beredande av förtäringbrännvin eller för tekniska eller hushållsändamål, åstadkommes ett intrång i de avsättningsmöjligheter, som för närvarande enligt sagda bestämmelser äro tillförsäkrade inhemska producenter av sprit. Kontrollstyrelsen har för sin del näppeligen kunnat finna, att den föreslagna överenskommelsen kan vara av den art, att den bör föranleda ett ingrepp av detta slag. Visserligen förhåller det sig så, att vad innevarande tillverkningsår angår ett underskott av cirka 2 milj. normalliter uppstått i den avsedda tillverkningen om 25 milj. liter vid de Sveriges bränneriudkareförening tillhörande potatisbrännerierna. Att taga detta förhållande, som dock allenast avser ett enstaka år, till intäkt för att estlandsspriten skall utan kompensation åt de inhemska potatisbrännerierna användas såsom förtäringbrännvin synes emellertid knappast skäligt, då underskottet föranletts av omständigheter av mera tillfällig art, främst den att det för fabrikspotatisen bestämda priset kommit att ligga så lågt, att odlarna föredragit att i betydande utsträckning använda potatisen till kreatursföda. Ändring i detta hänseende är att förvänta för instundande kampanj, för vilken ett icke oväsentligt förhöjt pris å fabrikspotatisen redan av Kungl. Maj:t fastställts. En annan anledning till underskottet har legat däri, att potatisens stärkelsehalt under förra året genomsnittligt låg något under den normala. Vidare må nämnas, att leveranskvantiteten brännvin på våren 1936, då sättning av potatisen ägde rum, preliminärt angavs till en milj. liter mindre än vad sedermera före kampanjens början blev fastställt. I betraktande av de skiftningar i skördens storlek, som potatisodlingen ej sällan utvisar, torde det vara ett befogat anspråk från tillverkarnas sida att till ett kommande år få räkna sig tillgodo ett under dylika förhållanden uppkommet underskott i tillverkningen. En anordning, varigenom sprittillverkarintressena skulle bibehållas oförkränkta vid vad bestämmelserna avse, vore givetvis att utöka det för bensinimportörer och bensintillverkare gällande inköpstvånget avseende motoralkohol med en mot estlandsspriten svarande kvantitet. Det synes emellertid möta betänkligheter att gå vidare på denna omtvistade väg i betraktande av, att den ekonomiska belastning, som inköpstvånget genom motoralkoholens avsevärt högre pris i förhållande

till bensinpriset åsamkar motortrafikanterna, skulle genom tillkomsten av ytterligare en kvantitet motoralkohol bliva än mera framträdande.

Förutom de avsteg, som enligt vad i det föregående nämnts skulle bliva erforderliga beträffande gällande kvantitetsreglering för brännerierna, komme den ifrågasatta spritimporten att påkalla avvikelser från gällande regler även i andra hänseenden. Med avseende å prissättningen har spritcentralen att följa vissa i gällande avtal angivna regler, vilka vad angår råsprit eller av råsprit förädlade varor i princip innebära, att priset bör grunda sig å inköpspriset av råvaran, med tillägg av havda kostnader; vid försäljning av skattefri sprit äger bolaget vidare icke tillgodogöra sig handelsvinst. Då det rimligen icke torde böra ifrågasättas, att priserna å vare sig skattelagd eller skattefri sprit vid försäljningen till allmänheten skola röna inflytande av den ifrågavarande, av särskilda förhållanden betingade spritimporten torde bolaget böra tillförbindas att oavsett eljest gällande regler tillämpa en härav betingad prissättning under den tid, sagda import pågår. Den omständigheten, att bolaget eventuellt kan komma att få vidkännas en viss förlust på grund av nämnda import, borde bolaget alltså ha att bortse från. Det kan vidare bliva erforderligt att för samma tid meddela särskilda bestämmelser rörande den för sprit gällande tullsatsen, som nu är 1 krona per normalliter. Å den för ett år avsedda importkvantiteten skulle spritcentralen hava att erlägga ett tullbelopp av icke mindre än 2.5 milj. kronor, därest tullsatsen skulle vinna tillämpning. Å andra sidan har spritcentralen att vid inköp av inhemsk sprit, då densamma är avsedd för förtäringssändamål m. m., för spriten erlägga tillverkningskatt med 65 öre per liter, vilken skatt, därest icke skattebestämmelserna ändrades, i detta fall icke komme att utgå. Då det icke gärna kan ifrågakomma, att för ifrågavarande spritimport, antingen spriten enligt statsmakternas beslut skall disponeras till förtäringssändamål eller såsom skattefri sprit, skall gälla en så hög tullbeskattning som 1 krona per liter, för vilken spritcentralen icke skulle kunna bereda sig täckning genom motsvarande höjning av varupriset vid utförsäljningen till allmänheten, bleve ett upphävande eller, i förstnämnda fall, eventuellt en minskning av tullsatsen till 65 öre per normalliter — d. v. s. tillverkningsskattens belopp — erforderlig, beroende på vilka dispositioner statsmakterna bestämde skola gälla för den importerade spriten. Tulltekniskt sett finge en dylik ändring allenast avse höiprocentig sprit, varemot tullsatsen för spritdrycker i övrigt måste lämnas orubbad. Vad tullsatsen för sprit beträffar, finge ändringen, med hänsyn till att även enskilda efter tillstånd av kontrollstyrelsen (jfr kungl. kungörelsen den 18 december 1918, nr 989) äga rätt att importera sprit eller spritdrycker, givas sådan formulering, att den endast komme att gälla av spritcentralen verkställd import. Slutligen må erinras, att den ifrågasatta spritimporten skulle medföra viss återverkan i budgetärt hänseende, i det att tillverkningskatten skulle komma att lämna cirka 1.6 milj. kronor lägre inkomst, vilket belopp likväl komme antingen att inflyta i form av ökad tullinkomst eller ock tillgodoföras statsverket i form av ökade vinstmedel från spritcentralen.

Slutligen berör kontrollstyrelsen även frågan om överenskommelsernas giltighetstid och yttrar härom följande:

Importöverenskommelsen är avsedd att äga bestånd under en tid av två år med viss uppsägningsrätt inom denna tid från svensk sida. Då faran för smuggling från Estland icke med utgången av tvåårsperioden lär kunna anses avlägsnad, uppstår frågan, huru förhållandena därefter skola gestalta sig beträffande den estländska spritexporten. Det konsekventa betraktelse-

sättet skulle väl vara, att, därest man ansett, att överenskommelsen varit av värde under berörda tvåårsperiod, den även i fortsättningen skulle äga motsvarande betydelse för Sverige och därför borde bliva bestående. För att icke på nytt lämna Estland fria händer med avseende å spritexporten förefaller det sålunda icke osannolikt, att den nu träffade överenskommelsen kan komma att följas av en eller flera liknande sådana. Konsekvenser i form av krav från andra främmande länder vid träffande av handelsöverenskommelser eller dylikt med vårt land, att även de hit finge leverera sprit, av vilken vara ett flertal länder har betydande produktionsöverskott, kunna befaras redan som följd av förevarande tvåårsavtal, men skulle med än större sannolikhet bliva för handen, därest en import av sprit från Estland skulle sträcka sig över längre tid.

Sitt slutomdöme sammanfattar kontrollstyrelsen på följande sätt:

Av det ovan anförda torde framgå, att den föreslagna överenskommelsen skulle i såväl sakligt som formellt hänseende medföra ingrepp i bestående förhållanden rörande den inhemska sprithantering. Då kontrollstyrelsen, sett ur de synpunkter, styrelsen har att företräda, finner dessa ingrepp alltför betydande i jämförelse med de säkra fördelar, som skulle stå att vinna genom förslaget, har styrelsen ansett sig böra avstyrka detsamma.

Av förslagets detaljer har *generaltullstyrelsen* berört frågan om tullsatsen för den införda estniska spriten. Härom yttrar ämbetsverket:

Enligt § 4 i avtalet om köp av sprit skulle spriten från Estland försändas i fat. På dylikt sätt införd sprit är hänförlig till tulltaxenummer 157 med tull av 1 krona för liter av 50 % alkoholhalt vid + 15° C. Då emellertid den sprit, varom här är fråga, har en alkoholhalt av inemot 100 %, kommer tullen för densamma att uppgå till nära 2 kronor för liter. Med inberäkning av sålunda utgående tullavgift skulle aktiebolaget Vin- & spritcentralens kostnader för den införda spriten komma att högst väsentligt överstiga kostnaderna för inom riket tillverkad sprit. På grund av sist anförda omständighet torde en ändring i tullbeskattningen av den sprit, som här avses, böra vidtagas. En sådan ändring synes lämpligen kunna genomföras på det sätt, att renad sprit med en alkoholhalt vid + 15° C. av 90 % eller däröver göres tullfri. Det må framhållas, att den nuvarande tullen, vad beträffar dylik högprocentig sprit, sedan flera år tillbaka saknat all betydelse ur statsfinansiell synpunkt, alldenstund någon införsel av dylik sprit icke förekommit.

Enär aktiebolaget Vin- & spritcentralen enligt köpeavtalet skulle vara berättigat att med en frist av tre månader uppsäga avtalet efter en tid av nio månader, räknad från avtalets ikraftträdande, och då avtalet vore avsett att träda i kraft den 1 juni 1937, synes det lämpligt, att ett sådant tullfrihetsmedgivande, varom ovan nämnts, tillsvidare begränsas till tiden 1 juni 1937—31 maj 1938. Därest giltighetstiden för tullfrihetsmedgivandet på angivet sätt begränsas, torde gällande tulltaxa icke behöva underkastas någon ändring utan synes medgivandet i fråga kunna lämnas genom särskild författningsföreskrift.

Därest köpeavtalet skulle bliva gällande under hela den överenskomna tiden, två år, skulle tullfriheten kunna förlängas, vad beträffar tiden efter utgången av juni månad 1938 dock endast under den av styrelsen såsom given tänkta förutsättningen att lagen den 20 juni 1924 (nr 225) med särskilda bestämmelser angående olovlig befattning med spritdrycker och vin, vilken lag gäller till och med den 30 juni 1938, erhåller förlängd giltighet.

För fullständighetens skull bör slutligen nämnas, att *spritcentralens styrelse* rörande importavtalet mellan det estniska monopolet och spritcentralen framhållit, att för erhållande av erforderlig garanti för varans kvalitet avtalet bör anknyta till ett av säljaren tillhandahållet prov, med vilket delleveranserna sedan kunna jämföras.

I sitt yttrande har *kontrollstyrelsen* icke inskränkt sig till den nu återgivna kritiska granskningen av förslagets innehåll och förutsebara verkan, utan även — under förutsättning att statsmakterna med hänsyn till förhållanden, som låge utanför styrelsens möjlighet att bedöma, likväl skulle anse den tilltänkta överenskommelsen böra komma till stånd — uttalat sin mening rörande det sätt, varpå den importerade estländska spriten med hänsyn till gällande sprittillverkningsreglering lämpligast borde disponeras. Yttrandet är i denna del av följande lydelse:

I betraktande av de synpunkter, som ovan anförts, anser kontrollstyrelsen för sin del riktigtast, att de olika tillverkarintressena bibehållas helt orubbade vid vad regleringsbestämmelserna för närvarande innebära för dem. Då kvaliteten av den estländska spriten anges vara sådan, att den utan föregående rektifiering efter allenast kolrening kan användas för framställning av förtäringbrännvin, bör den möjlighet till besparing, som häri ligger, tillvaratagas och hela spritkvantiteten, 2.5 milj. normalliter, för båda åren disponeras för dylik användning. För att icke potatisbrännerierna härav skola lida intrång, erfordras, att spritcentralen använder motsvarande kvantitet potatisbrännvin för försäljning såsom hushålls- eller teknisk sprit. För sådan användning måste potatisspriten hålla en styrka av 95 0/0, och kontrollstyrelsen har inhämtat, att tillräcklig kvantitet av sådan sprit numera kan tillverkas vid potatisbrännerierna. Vidare böra de fabriker, som tillverka sulfitsprit samt jäst- och melassprit — vilkas leveranser till spritcentralen genom denna anordning eljest skulle minskas med en kvantitet om 2.5 milj. normalliter — kompenseras genom motsvarande ökning av avsättningen av motoralkohol, för vilken den av riksdagen godkända årliga inköpskvantiteten, 38.4 milj. normalliter, bör höjas till 40.9 milj. normalliter. Verkställd undersökning har givit vid handen, att detta kan genomföras, utan att den för bensinimportörerna och bensintillverkarna nu gällande inköpsprocenten, 3.3, behöver höjas. Den omständigheten att det skall ankomma å spritcentralen att inköpa och avsätta ifrågavarande sprit samt i samband därmed till motsvarande kvantitet använda den dyrare potatisspriten för försäljning som teknisk och hushållssprit, skall icke få medföra ändring i bolagets utförsäljningspriser, beräknade efter normal upphandling av sprit.

Med hänsyn till den stora ekonomiska belastning, som skulle uppstå för spritcentralen, därest nuvarande tullsats å sprit skulle kvarstå oförändrad, böra beträffande denna erforderliga åtgärder vidtagas. Det är emellertid att märka, att spritcentralen på sätt i det föregående berörts genom importen icke skulle behöva erlagga tillverkningskatt för den omhandlade kvantiteten 2.5 milj. liter, utgörande 1,625,000 kronor. Skulle fullständig tullfrihet medgivas, komme spritcentralen att i detta sammanhang tillgodogöra sig nyssnämnda belopp, under det att förlusten genom spritimporten i övrigt synes för bolagets del röra sig om cirka 50,000 kronor. Det riktiga synes därför vara, att tullsatsen å ifrågavarande sprit under avtalstiden nedsättes till ett mot skattesatsen för tillverkningskatten svarande belopp eller 65 öre per normalliter. Kungl. Maj:t skulle alltså bemyndigas förordna, att, utan

hinder av vad som finnes stadgat under nr 157 i den vid tulltaxeförordningen den 4 oktober 1929 (nr 316) fogade tulltaxan, tull å sprit med en alkoholhalt vid + 15° C. av 90 % eller däröver, som jämlikt 10 § 1 mom. förordningen den 14 juni 1917 (nr 340) angående försäljning av rusdrycker till riket införes å fat, skall under tiden från och med den 1 juni 1937 till och med den 31 maj 1939 utgå med 65 kronor för 100 liter av 50 % alkoholhalt vid + 15° C. Det bör anmärkas, att behov av sådan import, som enligt nämnda författningsrum efter kontrollstyrelsens tillstånd kan äga rum av systembolag och som skulle avse högprocentig sprit, i verkligheten icke är förhanden.

Den statsfinansiella innebörden av den ovan föreslagna dispositionen av den estniska spriten skulle, med utgångspunkt från nu gällande priser å inhemsk sprit, för helt år räknat bliva följande:

1. Spritcentralens förlust å importen skulle i sin helhet utgöra cirka 50,000 kronor, varmed alltså vinstmedlen skulle minska.
2. Statsverkets inkomst av brännvinstillverkningsskatten skulle minska med 1,625,000 kronor, med vilket belopp tullinkomsterna i stället skulle öka.
3. En merkostnad, utslagen å motortrafiken, å cirka 160,000 kronor skulle uppstå genom den ökade inblandningen av motoralkohol i bensin.
4. Av sistnämnda anledning skulle även statsverket få vidkännas en minskning i inkomsten av bensinskatten med cirka 125,000 kronor.

*Departements-
chefen.*

Den föreliggande överenskommelsen har sin grund i strävandet att minska möjligheterna till spritsmuggling över Östersjön till vårt land. Det har visat sig, att de förhoppningar, som i detta hänseende på sin tid knutits till Helsingforskonventionen, i endast ringa grad infriats, under det att de kontrollbestämmelser, som därefter införts i Tyskland, Polen och Danzig, på ett i stort sett synnerligen verksamt sätt bidragit till bekämpandet av smugglingen från dessa länder. Numera utgör den illegala spritimporten till vårt land från Estland det viktigaste återstående hindret för vinnande av det syfte, Helsingforskonventionen eftersträvar. Det är därför helt naturligt, att ett svenskt initiativ tagits till förhandlingar med Estland för att söka ernå en sådan ordning, att smugglingen från de estniska hamnarna i möjligaste mån förhindras dels genom skärpt kontroll över Helsingforskonventionens bestämmelser, dels genom utöver dess ram gående för syftets vinnande betydelsefulla åtaganden från estnisk sida. Dessa förhandlingar ha resulterat i att enighet uppnåtts om undertecknande av en överenskommelse, enligt vilken den estniska regeringen förbundit sig icke endast att vidtaga kontrollåtgärder av motsvarande slag som de i Tyskland, Polen och Danzig genomförda utan även att därutöver ytterligare skärpa kontrollen i angivna syfte. Härigenom synes en förutsättning vara given för att den illegala spritimporten från Estland skall kunna effektivt motarbetas. Överenskommelsen måste därför anses medföra betydelsefulla fördelar i detta avseende för vårt land.

Till avtalet ansluter sig, såsom av den föregående redogörelsen framgår, ett annat avtal, avseende försäljning av estnisk sprit till Sverige och Finland. Mot en dylik spritimport till vårt land ha åtskilliga erinringar framställts av kommerskollegium, kontrollstyrelsen och spritcentralens styrelse. Visserligen vill jag ej fränkänna dessa erinringar allt fog, men jag håller före, att de befarade praktiska olägenheterna icke skola bli särskilt framträdande, därest

den estniska spriten disponeras i huvudsak enligt de riktlinjer, som jag framdeles skall angiva. Därtill kommer, såsom kommerskollegium framhållit, att importen, för vilken likvid skall fullgöras inom ramen för den bestående svensk-estniska betalningsöverenskommelsen, möjliggör ett ur vår utrikeshandels synpunkt önskvärt utjämnande av de svårigheter, som uppstått för vårt varuutbyte med Estland.

Ur synpunkten av överenskommelsens syfte att vara ett led i spritsmugglingens bekämpande är det utan tvivel en olägenhet, att utfästelserna i denna del från Estlands sida icke gälla för mer än två år. Jag räknar emellertid med att det under överenskommelsens löptid blir tillfälle att närmare dryfta frågan om de åtgärder, som lämpligen böra vidtagas därefter. Ställningstagandet från svensk sida blir då beroende bland annat av de erfarenheter, som kunna vinnas angående de estniska kontrollåtgärdernas effektivitet ävensom rörande påföljden för de svenska producenterna och konsumenterna av den estniska spritens avsättning på den inhemska marknaden.

Såsom av det anförda framgår, finner jag övervägande skäl tala för ett biträdande från svensk sida av föreliggande förslag till protokoll jämte överenskommelse med Estland. Med hänsyn till dess nyss påpekade relativt korta löptid blir det att betrakta såsom en försöksanordning, vars betydelse för beredande av ökad effektivitet åt arbetet på spritsmugglingens bekämpande jag funnit angeläget pröva.

Jag torde till slut få meddela, att enligt från Finland inhämtade upplysningar ärendet där ligger klart i sak och att man är beredd att när som helst skrida till undertecknande. Finska spritmonopolet är berättigat att utan bemyndigande från statens sida träffa den vid protokollet fogade överenskommelsen med Eesti Maksudevalitsus.

Föredragande departementschefen uppläser härefter det förslag till protokoll med därvid fogat förslag till överenskommelse, för vilket han ovan redogjort och hemställer, under erinran att det torde ankomma på ministern för utrikes ärendena att göra framställning rörande undertecknandet, att Kungl. Maj:t måtte godkänna berörda förslag till protokoll.

Denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan bifaller Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten.

Ur protokollet:
Birger Brandt.

Utdrag av protokoll över utrikesdepartementsärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 23 april 1937.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena SANDLER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, LEVINSON, SKÖLD, NILSSON, QUENSEL, FORSLUND. |

Under erinran att Kungl. Maj:t denna dag på föredragning av chefen för finansdepartementet beslutat godkänna ett förslag till protokoll, innehållande vissa bestämmelser rörande förhindrande av spritsmuggling, varom förhandlingar ägt rum mellan svenska och finska regeringarna å ena sidan och estniska regeringen å den andra,

hemställer ministern för utrikes ärendena att Kungl. Maj:t måtte bemyndiga t. f. chargé d'affaires i Tallinn Claes Cecil Carbonnier att jämte befullmäktigade ombud för Estland och Finland underteckna nämnda protokoll ävensom förordna att fullmakt för undertecknandet skall i vanlig ordning utfärdas.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställen behagar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten lämna bifall.

Ur protokollet:

Carl Douglas.

Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 7 maj 1937.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena SANDLER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, LEVINSON, ENGBERG, SKÖLD, NILSSON, QUENSEL.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet Wigforss, anför efter gemensam beredning med ministern för utrikes ärendena samt chefen för handelsdepartementet:

Kungl. Maj:t har den 23 april 1937 bemyndigat t. f. chargé d'affaires i Tallinn Claes Cecil Carbonnier att jämte befullmäktigade ombud för Estland och Finland underteckna protokoll, innehållande vissa bestämmelser rörande förhindrande av spritsmuggling. Sedan nu ministern för utrikes ärendena meddelat mig, att estniska regeringen förklarar sig beredd att underteckna förenämnda protokoll i omedelbar anslutning till avslutandet av den vid protokollet fogade överenskommelsen mellan aktiebolaget Vin- och spritcentralen, OY Alkoholiliike A. B. och Eesti Maksudevalitsus, torde jag ånyo få anmäla detta ärende för Kungl. Maj:t. Jag torde därvid få komplettera vad jag anförde vid anmälan av ärendet den 23 april med en behandling av frågan, huru lämpligen bör förfaras med den i anledning av överenskommelsen till Sverige införda kvantiteten sprit.

I likhet med vad kontrollstyrelsen och spritcentralen föreslagit, anser jag, att den införda spriten bör komma till användning såsom förtäringssprit. För spritcentralen medför denna användning, vilken förutsätter viss jämkning av gällande avtal mellan staten och bolaget, ett förbilligande av råvaran, som vid jämförelse med kostnaden för den inhemska potatisspriten kan uppskattas till 15.6 öre per normalliter. Härav komma nära 2 öre på den besparing, som uppstår därigenom, att den estniska spriten levereras i rektifierat skick och endast erfordrar slutlig kolrening för att motsvara kvaliteten hos vår egen potatissprit i den form, i vilken denna saluföres för förtäring.

Enligt kontrollstyrelsens förslag skulle en motsvarande kvantitet inhemska potatissprit användas för hushålls- och tekniska ändamål. Spritcentralen och även kommerskollegium ha däremot ifrågasatt, att åtminstone för det första året en dylik överföring skulle bortfalla på grund av att leveranserna av potatissprit till spritcentralen under innevarande kampanj med omkring 2 milj.

normalliter understigit den kontraherade kvantiteten och att sålunda här ett underskott uppstått, som enligt spritcentralens mening lämpligen kunde täckas av den estniska spriten. För det andra leveransåret skulle icke nu någon definitiv ståndpunkt i detta hänseende intagas, utan marknadens utveckling avvaktas. Kontrollstyrelsen har rörande detta förslag uttalat, att den uppkomna underleveransen vore beroende på tillfälliga orsaker och att det av spritcentralen ifrågasatta förfaringssättet skulle förutsätta en ändring av gällande bestämmelser rörande den inhemska spritmarknadens reglering, som om möjligt borde undvikas och som icke skulle erfordras vid en tillämpning av den av kontrollstyrelsen förordade anordningen. För att grunderna för denna reglering icke heller skulle rubbas för sulfit- samt jäst- och melass-spritproducenternas vidkommande borde enligt kontrollstyrelsen den föreslagna användningen till hushålls- och tekniska ändamål av en mot den estniska spritkvantiteten svarande mängd inhemsk potatisråsprit icke föranleda minskning av den eljest för dessa syften disponerade sprit, som härrörde från nämnda grupper av tillverkare. Deras produktion och försäljning borde således fortgå enligt nu gällande regler, och den till detta förbrukningsområde överförda potatisspriten användas för motsvarande utökning av tillgängliga kvantiteter motorsprit. Enligt beslut vid 1936 års riksdag hade medgivits en höjning av den för motorändamål avsedda spritkvantiteten till 38.4 milj. normalliter. Denna kvantitet borde sålunda vid bifall till den av kontrollstyrelsen föreslagna anordningen höjas med 2.5 milj. till 40.9 milj. normalliter.

Vid övervägandet av vilket av dessa olika förslag, som lämpligen bör följas, synas mig bland andra följande synpunkter böra beaktas. En användning, på sätt kontrollstyrelsen ifrågasatt, av 2.5 milj. normalliter svensk potatisråsprit för hushålls- och tekniska ändamål, måste, då prisskillnaden mellan dylik sprit och den eljest för angivna syften använda industrispriten för närvarande är omkring 17.5 öre per normalliter, för spritcentralen medföra en merkostnad av omkring 438,000 kr. Om denna merkostnad icke skall föranleda höjd prissättning på den skattefria spriten, något, som icke bör ifrågasättas, måste den av spritcentralen bäras som förlust på denna gren av rörelsen, en anordning, som icke förutsetts i de för bolaget i detta avseende gällande direktiven, varav bland annat framgår, att någon handelsvinst icke får beräknas vid prissättningen och någon reserv för täckande av underskott sålunda icke förutsättes förekomma. Å andra sidan skulle emellertid, såsom nyss antytts, en vinst för spritcentralen av 15.6 öre per normalliter eller 390,000 kr. uppkomma av estspritens användning som förfäringssprit. Ehuru denna vinst bokföringsmässigt skall ingå i den del av bolagets rörelse, för vilken vanliga kommersiella vinstberäkningsregler gälla och sålunda icke utan vidare kan användas för utjämning av den nyss beräknade förlusten på skattefri sprit, så borde likväl icke hinder möta att i detta fall medgiva sådant undantag från direktiven för bolagets verksamhet, att rörelsen i dess helhet belastades med differensen mellan de båda summorna eller med omkring 48,000 kr.

Den ökning av avsättningen av motorsprit, vilken skulle bli en följd av ett

genomförande av kontrollstyrelsens förslag, medför vidare en viss belastning av motorspritskonsumtionen. Motorspritsens nuvarande pris överstiger nämligen bensinens (beräknat fritt importhamn plus skatt) med ungefär 13 öre per volymliter, vilket för en kvantitet av 1.25 milj. volymliter utgör omkr. 160,000 kr. Detta belopp representerar den merutgift, med vilken bensinhandeln och i sista hand motortrafiken finge räkna. Dessutom bör beaktas, att den ökade inblandningen av motorsprit i bensinen föranleder en i motsvarande grad minskad bensinåtgång och att på grund härav kan beräknas uppkomma en minskning i bensinskatten av 125,000 kr. per år. Till jämförelse må nämnas, att den förlust av bensinskatt, som kalenderåret 1936 orsakats av nu föreskriven inblandning av motorsprit, med ledning av under året gällande inköpsprocenter och av tillgängliga uppgifter rörande kvantiteten av tullverket till förfogande inom riket utlämnad jämte inom landet tillverkad bensin kan uppskattas till 1.8 miljoner kr.

En lösning i enlighet med kontrollstyrelsens riktlinjer av frågan om disposition av den importerade estniska spriten komme, såsom av det anförda framgår, icke att åvägabringa någon rubbning i gällande reglering av den inhemska spritmarknaden. Jag finner därför övervägande skäl tala för att avsättningen av den från Estland importerade spriten i princip anordnas enligt sagda grunder. Bemyndigande för Kungl. Maj:t att vidtaga i anledning härav erforderliga åtgärder torde böra utverkas av riksdagen.

Därest, såsom jag förutsatt, den estniska spriten skall användas såsom föräringssprit, torde en tullsänkning under avtalstiden vara nödvändig, men den behöver icke sträckas längre än till ett mot brännvinstillverkningsavgiften svarande belopp av 65 öre per normalliter. I händelse av riksdagens medgivande till här ifrågavarande spritimport torde därför Kungl. Maj:t böra bemyndigas förordna, att utan hinder av vad som finnes stadgat under nr 157 i den vid tulltaxeförordningen den 4 oktober 1929 (nr 316) fogade tulltaxan tull å renad sprit med en alkoholhalt vid $+ 15^{\circ}$ C. av 90 % eller däröver, som jämlikt 10 § 1 mom. förordningen den 14 juni 1917 (nr 340) angående försäljning av rusdrycker till riket införes på fat, skall under tiden från och med den 1 juni 1937 till och med den 31 maj 1939 utgå med 65 kr. för 100 liter av 50 % alkoholhalt vid $+ 15^{\circ}$ C.

I överensstämmelse med den av mig förordade anordningen för disponerandet av den estländska spriten skulle det bland annat ankomma på Kungl. Maj:t att enligt bestämmelserna i det mellan staten och spritcentralen gällande avtalet lämna spritcentralen tillstånd att i större utsträckning än vad som eljest följer av avtalets bestämmelser använda potatissprit för försäljning jämlikt förordningen angående handel med skattefri sprit. Jag anser mig emellertid böra förutskicka, att den kvantitet, detta tillstånd skulle avse, kan komma att röna inflytande av förhållanden å marknaden, vilka nu icke kunna överblickas.

I anledning härav och under åberopande av vad jag den 23 april 1937 anförte vid anmälan inför Kungl. Maj:t av berörda förslag till protokoll med

därvid fogad överenskommelse hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte genom proposition föreslå riksdagen att

dels medgiva att aktiebolaget Vin- och spritcentralen må avsluta den vid förenämnda protokoll fogade överenskommelsen;

dels bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga de åtgärder för ordnande av avsättningsförhållandena på den svenska spritmarknaden, som den föreslagna importen av estnisk sprit kan föranleda, i huvudsaklig överensstämmelse med av mig i det föregående angivna riktlinjer;

dels bemyndiga Kungl. Maj:t att träffa överenskommelse med aktiebolaget Vin- och spritcentralen rörande de jämkningar i mellan staten och spritcentralen gällande avtal, som kunna erfordras av under nästföregående punkt berörda åtgärder;

dels ock bemyndiga Kungl. Maj:t att förordna om tullnedsättning för viss renad sprit i överensstämmelse med vad jag i det föregående föreslagit.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Ragnar Sundén.